Cthulhus kald

Af H.P. LOVECRAFT

Indhold

Rædslen i leret 36
Beretningen om inspektør Legrasse 52
Vanviddet fra havet 78

Forord

Få værker inden for det tyvende århundredes overnaturlige litteratur har haft en så dybtgående og varig indflydelse som H. P. Lovecrafts The Call of Cthulhu. Fortællingen blev første gang udgivet i Weird Tales i 1928 og har for længst overskredet grænserne for det pulpmagasin, hvor den oprindeligt udkom. Dens billedverden, mytologi og underliggende filosofi er blevet en uadskillelig del af den moderne horrors begrebsverden. Men den egentlige betydning af The Call of Cthulhu ligger ikke blot i skabelsen af et uforglemmeligt monster. Den ligger i den skræmmende forestilling om universet, som fortællingen åbenbarer: et kosmos umådeligt ældre end menneskeheden, beboet af kræfter hinsides menneskelig forståelse og grundlæggende ligeglad med vores eksistens.

I centrum af Lovecrafts fiktion står en radikal omvending af perspektivet. Mennesker fortolker instinktivt verden ud fra menneskelige målestokke. Vi skaber historier, religioner, videnskaber og moralske systemer, som placerer vores egen erfaring i

betydningens centrum. Selve civilisationen afhænger til en vis grad af antagelsen om, at virkeligheden kan forstås og ordnes. Lovecrafts kosmiske horror begynder netop dér, hvor denne sikkerhed bryder sammen.

I The Call of Cthulhu befrier viden ikke. Den destabiliserer.

Fortællingens berømte indledende betragtning fastslår straks dette princip. Menneskeheden overlever, antyder Lovecraft, fordi det menneskelige sind endnu ikke har samlet alt det, det ved, til ét fuldstændigt billede af virkeligheden. Viden eksisterer i fragmenter, sikkert adskilt fra hinanden. Arkæologi, antropologi, drømme, avisberetninger, politiundersøgelser, gamle legender og isolerede vidners udsagn forekommer uden forbindelse, indtil nogen begynder at sammenholde dem. Rædslen opstår ikke af uvidenhed, men af sammenføjningen, i det øjeblik spredte kendsgerninger pludselig danner en sammenhængende og uudholdelig helhed.

Denne struktur er afgørende for fortællingens styrke. Lovecraft præsenterer ikke Cthulhu direkte fra begyndelsen, og han opbygger

heller ikke fortællingen som en traditionel konfrontation mellem helt og monster. I stedet følger læseren Francis Wayland Thurston, mens han rekonstruerer et mysterium ud fra dokumenter efterladt af hans afdøde grandonkel, professor George Gammell Angell. Et mærkeligt basrelief, en kunstners foruroligende drømme, en politiinspektørs vidneudsagn, en dunkel religiøs kult, arkæologiske spor og til sidst en sømands ekstraordinære beretning afslører gradvist, at det samme mønster er dukket op på tværs af forskellige kontinenter og kulturer.

Metoden minder om en historisk eller videnskabelig undersøgelse. Hvert fragment synes at bekræfte et andet. Det, der i begyndelsen forekommer irrationelt, får beviser bag sig, og det, der virker umuligt, bliver stadig vanskeligere at benægte. Lovecraft forvandler dermed selve forskningen til et redskab for rædsel. Hovedpersonen er ikke først og fremmest truet, fordi noget forfølger ham, men fordi han har lært at fortolke de beviser, der ligger foran ham.

Denne teknik afspejler en af Lovecrafts dybeste intellektuelle optagetheder: forholdet mellem videnskabelige opdagelser og

menneskehedens forestilling om sig selv. Det nittende og begyndelsen af det tyvende århundrede havde grundlæggende forandret den traditionelle forståelse af menneskets historie og betydning. Geologien afslørede en jordklode, der var langt ældre end den nedskrevne civilisation. Evolutionsteorien placerede menneskeheden inden for naturens biologiske historie i stedet for uden for den. Astronomien afslørede afstande og størrelsesforhold, som reducerede Jorden til en næsten ufatteligt lille plads i kosmos. For Lovecraft havde sådanne opdagelser ikke blot videnskabelig betydning, men også en enorm forestillingsmæssig kraft.

Han førte deres konsekvenser ind i rædslens verden.

Hvis menneskeheden ikke indtager nogen privilegeret biologisk eller astronomisk position, hvorfor skulle den så indtage en privilegeret metafysisk position? Hvis den menneskelige civilisation kun repræsenterer et øjeblik i geologisk tid, hvilke civilisationer kan da have eksisteret før den? Og hvis universet rummer verdener adskilt af ufattelige afstande, hvilke former for eksistens kan da have udviklet sig andre steder?

The Call of Cthulhu forvandler sådanne spørgsmål til et mareridt.

Cthulhu er derfor mere end blot et monstrøst væsen. Han repræsenterer en eksistensorden, som gør almindelige menneskelige kategorier utilstrækkelige. De Store Gamle tilhører en historie, der går forud for menneskeheden og måske overskrider de skel, hvormed mennesker forstår liv, død, stof og bevidsthed. Deres eksistens antyder, at den menneskelige civilisation blot er en midlertidig episode i en langt større kosmisk historie.

Dette er essensen af det, som senere kritikere skulle betegne som Lovecrafts kosmicisme.

Traditionel gotisk horror afhænger ofte af moralske strukturer. Spøgelset kan vende tilbage, fordi en forbrydelse er blevet begået. Vampyren overskrider religiøse og naturlige grænser. Dæmonen repræsenterer ondskaben i et univers, hvor godt og ondt har objektiv betydning. Lovecrafts univers er mere foruroligende, fordi det ikke giver nogen garanti for, at sådanne kategorier har nogen betydning uden for menneskeheden.

Cthulhu behøver ikke at hade menneskeheden.

Menneskeheden er måske ganske enkelt ubetydelig.

Denne forskel er afgørende. Kosmisk horror udspringer af muligheden for, at universet overhovedet ikke er organiseret omkring menneskelige værdier. Dets ældste magter er måske hverken velvillige eller ondsindede i nogen genkendelig forstand. Deres forhold til menneskeheden kan ligne menneskets forhold til organismer, der er for små eller ubetydelige til overhovedet at tiltrække vores opmærksomhed. Rædslen opstår af misforholdet.

Lovecraft forstærker dette misforhold gennem størrelsesforholdene. Hans fortælling udvider sig konstant: fra en enkelt videnskabsmand til en kunstners drømme, fra Providence til Louisiana, fra isolerede kulter til arkæologiske opdagelser, fra den moderne civilisation til forhistoriske tidsaldre og til sidst fra den kendte verden mod den kosmiske histories ufattelige dybder. Undersøgelsen bliver større for hver afsløring.

Samtidig afbalancerer Lovecraft omhyggeligt denne umådelighed med konkrete detaljer. Datoer, navne, dokumenter, geografiske steder,

akademiske institutioner, avisudklip og øjenvidneberetninger giver fortællingen karakter af et dossier. Det fantastiske omgives af bevismaterialets sprog. Denne dokumentariske metode giver det umulige et præg af autenticitet og skulle blive et af de definerende virkemidler i Lovecrafts modne fiktion.

Lige så vigtig er drømmenes rolle. I fjerntliggende dele af verden oplever følsomme mennesker mærkelige syner og psykiske forstyrrelser. Drømmen bliver et medium, hvor grænserne for den almindelige perception svækkes. Det menneskelige sind, som normalt er begrænset til sine umiddelbare omgivelser, synes i stand til at modtage indtryk fra noget ældgammelt og fjernt.

Konsekvensen er dybt foruroligende: Grænsen mellem menneskeheden og det kosmiske ukendte har måske aldrig været fuldstændig sikker.

I centrum for disse afsløringer står den sunkne by R'lyeh, en af Lovecrafts mest mindeværdige litterære skabelser. Dens arkitektur bryder med velkendte forestillinger om geometri og perspektiv. Byen synes at følge principper, der